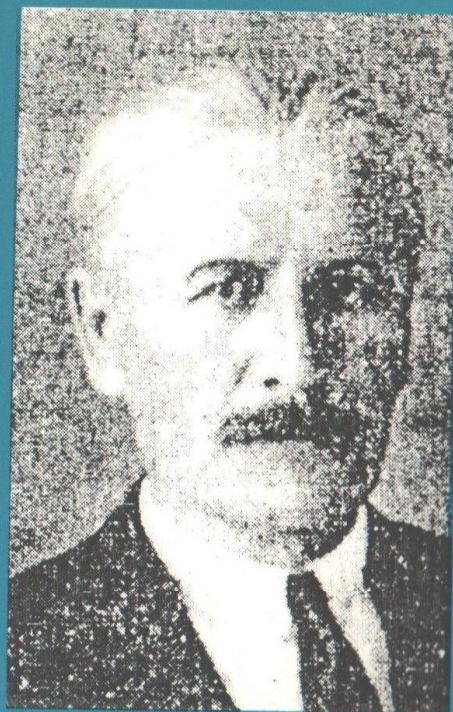
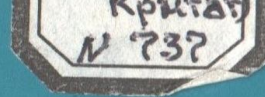

MEHMET NİYAZI
1878 – 1931

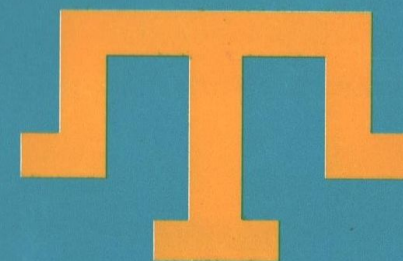
Mehmet Niyazi
Poezii
(lb. tătară)
Editura Kriterion
București, 1998

ISBN 973-26-0534-0

MEHMET NİYAZI

SAGIŞ

Kriterion

NEŞİN SÜYDİM?

Kırım'ın çöl betinde,
Azaunın bir şetinde,
„Şırım” adlı bir köyde,
Belki cartı bir üyde

Babam tuwgan.

Kıpçak'da oynay, caynay
Ösken emiş kart anay.

Keten sokkan, şal örgeñ,
Şay arıw künler körgeñ,

Başın cawlık man buwgan.

Kızlar, caşlar kuyaşlap
Künden alğan sawlıkñı,

Tañ yerine uşay dep

Kullangan al cawlıkñı.

Ton cabınıp kart cürgeñ,

Caş kuşanıp at sürgen,

Tüye macar cekkenler,

Toylar cıgıp ketkenler,

Toydan toyga awışıp,

Kayday yarga kawışıp,

Oñanlıkka dalğanlar,

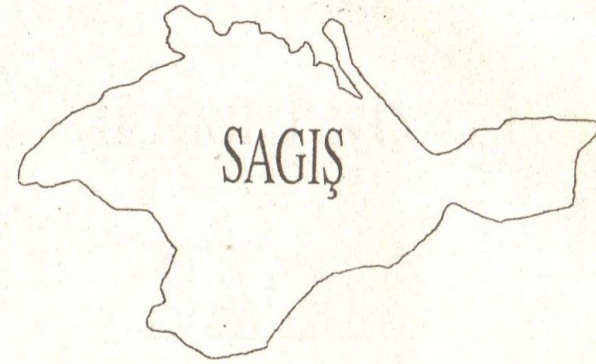
Yasaw zewkın alğanlar,

Sogış bolsa dawıllar
Şalğan ... Köyler, awıllar
Tolğan erge, cığıtke ...
Curtınıñ cawı er itke
Güçlerin bildirgenler,
Köteklep sındırgenler.
Şay bolsa da Kırım'da
Ol bastırıp şıkkıanlar.
Tüşine kala insan:
Neşin curtıan bıkkıanlar?

ить книгу не позже
овленного срока

3			
4			

MEHMET NİYAZI

Romanya hükümeti yanında bolgan azınlıklar
Konseyinin yardımını man basılgandır.

ISBN 973-26-0534-0

MEHMET NİYAZİ

SAGIŞ

Крп 4761

Kriterion
Bükres, 1998

М. Гаспраль адына

KİRİŞ

Mehmet Niyazi'nin, SAGIŞ şiir kitabın birinci basımı, 15 Haziran, 1931'de EMEL Mecmuasının neşriyatı tarafından PAZAR-ŞIK'TA basılmıştır.

Bo kitabın çıkmasına ve halkımızga tanıtılmasına Sayın Av. Ülküsal Müstecep Agamızın yüksek katkısı bolğandır.

Kitabın ikinci baskısı, birinci baskıdan örnek alarak, Prof. Yaşar Memedemin ve Prof. Niyat Osman tarafından hazırlanmıştır.

Mehmet Niyazi'nin hayatına ve eserine yaklaşmak zor, onun için, noksanlıklarımız bolsa, bağışlaınız!

Romantizm ceryanının songı töllerinden birisi bolğan şair Mehmet Niyazi, dünya çapında, Novalis, J.L. Tieck, E.T.A Hoffmann, G.G. Byron, P.B. Shelley, A. Lemartine, A de Vigny, V. Hugo, G. Leopardi, A. Puşkin, M. Lermontov, E.A. Poe, S. Petöfi, A. Mickiewicz, M. Eminescu gibi icatşılarnın arasında eş farklamadan cer alıp tura, Türk edebiyatına Namık Kemal, Abdullah Hamid, Tevfik Fikiret, Y.K. Beyatlı, Abdula Tukay, B.S. Cobanzade, Hamdi Giraybay lar man bir seviyede.

Bilgenimizdiy Romantizm ceryanını teşkil etken icatşılar birtakım yazuw prensiplerine dayanalar. Onlar da şonlardan ibaret: yaratıcı hassaslıkni ve haytanı işletuw; beşeri kişî özelliğın muhtelitliğı; geşken zamanga, tarihke, rüyaga kaşma; tabiatnı, yerselrenklerni seiyyretmek; halk icatına ilgi; türlü iştimai

muhit kişilerine alaka; istisnai kahraman, istisnai durum; icat için tüm serbeslik v.s.

Zaten Mehmet Niyazi'nin özü de romantik bir şahsiyetke uşay: yüksek boylı, mazalı, küreşçi kolları, balaban ayaklı, ağır ve basık cürüşlü, mor celik parıltılı karayışlı, etli dudakları karalgan bir mıyık man örtülü, hayal man nasyonalizm arasında bir bagdaşım.

Lakin maneviy ciyetten istidatlı bir öğretmen, kuwetli bir şair, bek duygılı bir curt ve milletsever. Ama, bir idealistke kerekken iradeden, azimden, ihtirastan ve teşkilatçılık kudreti tarafından zayıf. O bir topluluknu çostıracak, arkasından sürüp aketecek bir hatip tuvıl. O, yaradılış yönünden alşak gönüllü, er işke kırışmegen ihtirassız bir kişi edî.

Mehmet Niyazi Dobroca Tatarların arasından şıkkın birinci Kırım'cı. Öz Atacurtı, öz halkı ve bonlarnın geşken wakıtları man bağlantısın ve kelecikleri hakkında ilgışin kesken; kaydan kelgenin ve ne yapacağın bilmegen Dobrocada Kırım Tatarlarına ve sarı ışıklı lambası man, curt colin köstermege çırpınan bir hasretkeştir, bir watancıdır.

Bo man barabar, Dobroca'daki Kırımlı Tatarlarının kalıplerinde, biraz da bolsa, Kırım süygışin yaratkan ep O'dır.

Rus Çarlığının her bakımından bozgıncı ve yıkıcı siyasiy entirkalarına, dağıtıcı ve yok etici idaresine dayanalmay, yüzlerce senelik cennet kadar güzel, Karadeniz'nin incisi denilgen zengin ve güznel curtları Kırım'dam Dobroca'ga köşip kelgen Kırım Tatarları Kırım'ni eş

unıtmaylar ve dayıma O'nın hasretin şegeler.

Kırım'dan Dobroca'ga kelgen ilk göçmenler, tarlaların da kanter işinde çalışa ekende, yokarlarda uşip cürüldeşken bödenelerni bir birine kösterip: „Bo bödeneler bizim Kırım'ni körelerdir ya! Ah biz de kuş bolsak ta O'ni körsek!” diy ekenler.

Wakit man, Dobroca'da biraz serbestlik ve düzenlik tapkandan soñ, şalışıp hemen maddiy durumların arüwleştirdiler ve zenginleştiler. Balaban köyler, kasabalar meydana ketirdiler. Fakat Kırım'dan ayrılık uzagan saytın, ondan ketirgen canlı anıların taşıganlar azaldılar, bo sebepten Kırım hasreti eksilmege ve süygışi zayıflamaga başladı.

Mında tuwıp öskenler Dobroca'ni öz curtları dep bileler, milliy ve tarihiy öz curtları Kırım hakkında hemen hemen eş bir şey bilmiyler.

Bo wazietni anılgan birinci şahsiyet, yokarında aytıp geşkendi, Mehmet Niyazi bolgandır. „Curt Süygışi” şiirinde Gülsim hanım anasından soray:

„Anam, Kırım kayday yerdır,
Onda bolgan halk kimlerdir?”

Anası cevap bere:

„Kırım, biz tatarmız,
Kırım bizniñ curtımızdır,
Cerî, köki ter temizdir,
Kırım'da da bizler barmız
Kart anaylar, kart babaylar
Bizni kelir dep karaylar...”

Mehmet Niyazi, Dobroca'nın Mangalya kasabası civarında sırf Kırım Tatarlarının otırganları Aşçılar köyünde 1878 senesi Tuna Savaşı denilgen Türk-Rus savaşı sonunda tuvgandır.

Balalığın küntuwardan ve Kılbadan hafif mayillî yeşil bayırlar man sarılğan bo sessiz ve تنها köyde geşirgendir. İlk tahsilin köniñ eskî usul ilkokılında yapkandan soñra, 11 yaşında, İstanbul'ga ketken ve „Darülmüallimine” kîrgendir.

1898 de öğretmen bolıp Kırım'ga kete ve başlangıç öğretmenliğin onda yasay. Bir sene sonra, Çar idaresinin dolayı, tekrar İstanbul'ga keke.

1900 senesinde, ayrılık asretine dayanalmay Atacurtı Kırım'ga tekrar ketken bolsa da, aynı sebepten ötirî bir seneden fazla kalalmay, tekrar İstanbul'ga dönmek zorında kala.

1904 senesinin ilk ayı işinde, babasının İstanbul da vefatı sebebinden, Köstencî'ge keke, mında Türk rüştiyesine başta öğretmen, soñradan müdür bola.

1914 senesinde Mecidiye Müslüman Seminarının Türk tili ve edebiyatı öğretmeni bola.

1917 senesinde Bolşevik ihtilâlî sırasında Kurultaynı toplaş millî, hükümetnin kurgan Kırım Tatar hükümetin şakıruwı üzerine, 1918 senesinde Kırım'ga kete. O zaman Akmescit kasabasında şıkmaga başlagan (Hak Ses) gazatasının başyazarı bola ve emiyetli makaleler yaza. Bir ara Bahçesary Milliy Egitim müdürlüğün de yasay.

1920 senesinde Kırım Milliy hükümetinin dağılması sebebinden Romanya'ga kayta ve

Mecidiye Seminarındaki işine devam ete ve vefat tarihî bolgan 29 Kasım 1931 senesine kadar mında kala.

Mehmet Niyazi, 1904 senesinden ölüm künine kadar Dobroca Tatarlarına öğretmenlik ve gazatacilık colları man kîzmet ete. „Dobroca Sadası”, „Teşvik”, = Işık” gazataların ve Mektep ve Aile” dergisin şıgara, Dobroca'da şıkkan başka gazata ve dergilerge memleketler de şıkkan Türkçe gazata ve dergilerge yazılar bere.

Kîmseden teysir almadan, yirmi yaşlarında, istîdat ve havesinin zewkî man şiir yazmaga beşlay. Zaruret, kerek bolgan kitaplarını satıp almaga kuwetî bolmay. Namık Kemal ve Abdullah Hamid beylerini eserlerin istinsah süreti men okıy.

Bir köp ölkelerge cayılğan milletimizniñ yetiştiren şairlerinden birisi Mehmet Niyazi, milletinin bin bir türlü elemi ve Ana Curtı güzel Kırım hasreti men cangan bo yüksek ruhlu şair bilhassa Kıpçak şivesinde yazgan şiirleri Kırım, Dobroca Tatarlarının feryadından, tahassürinden ve eleminden başka bir şey tuwıdır.

Bütün hayatın milletinin uyanış ve ilerlemesine hasetmek maksadı man intişap etken mukaddes mualimlik mesleğinde otız seneden fazla okıtkan talebelerine aynı elemni yazıları ve şiirleri men millettaşların ruhlarına da ekti.

İştelik yagından bütün yazgan şiirleri eki konuga asıla: Tatarlıkniñ kimliği, watan süygisi ve kaygısı. „Tatar barmı dep soragan-ga?” şiirinde, Mehmet Niyazi, tatarnıñ kim

bolganın, tarihte katip tanılğanın, özi de türklükke mensüp bolganın aşıklay:

„Tatar barmı? dep kım soray? men barman.
Atın, şanın bek tanıgan yaş tatarman.
Türkten özge tuwğanım yok dünyada,
Türknıñ özi, öz kardeşı congarmın.
Millet adım Türk bolsa da, tarihte
Şanlı adım Tatar... şay dep yazarman.”

Bo fikirni inkâr etkenlerge şay diy:

„Öz teregın begenmegen soysızlarga
Kür dawış man kerekmişiz dep aytarman:
Kelgen, geçen hanlıklarnı, barlıklarnı
Yoktur degen kansızlarga caw bolırman!”

Şairniñ kelecek nesillerge güwenişı bar, bo güwenüş, eger, yerine kelmese, mugaya, mezarında köz yaşlarına müracat ete:

„Tatar kayda? dep sorarman mezarımdan
Alamasam yahşı cewap, ah...cılarman”

Şairniñ, bütünlük men, esleri tüşinceleri yardımsız kalğan Curtı'na toralana. Bütün kaswetı, süygisi O'nı man cata, O'nı man tura. Adanın kokısı burnında tütiy, renkleri közlerin kamaştırı:

„Tabiyattan toplanğan çeçekten
Bek tüzüw bir demetsiñ, Yeşil Ada!
Kimirde bir yaprakların solsa da,
Bar mı bilmem, senday arıw köringen?
Sanki, Kudret kolı man işlengensiñ,

Ter-temiz bir hawa man beslengensiñ.
Deñizlerden sırlar alğan dalgalar,
Erten, akşam etekleriñ öperler.
Soñ saygı man o sırlarnı serperler ...
Ondan ülgü alır bayırlar, bahçalar ...”

Mehmet Niyazi, Kırım'daki ve Dobroca'daki Kırım Tatarları arasında kaberleşme, yazışma ve görüşme bolmaganına cana ve bo duyguların belirtmege çalışa:

„Bizge Kırım bir çağırım bolsa da,
Köp wakıtlar bir haber alamadık.
Hasretlikten közlerge yaş tolsa da,
Yeşil Curt'ka col tabalmadık!”

Hayalinde canlandırgan güzel süyümlisine nihayet bir kün kawışkan hasretkeş şair. O'nı körge kün, bunca zamandan beri yabancılar kolında inlemesinden sarsıla ve şunday diy:

„Anaydan eşitken soñ,
Kördim Curtımnı, süydüm,
Toprak koklap öpken kün,
Yazık! dep candım küydüm.”

Yanık şair bir şiirinde şunday bir kıyasla-

ma yasay:
„Bir caş bala anasız, öksüz kalıp tentise,
Künsüz ösken çeçektay cansız bir insan bolır,
Öksüzlüğü bilinmiy erkın tapsa, karalsa,
Tawnı, taşnı cağırtkan gür sesli Arslan bolır!
Millet de bunday, öksüz, bir kimsiz ezilse,
Köp turmay yer yüzünde, birikmiy talkan bolır!

Küc uçmagan üstünden altınsaray kapısı,
Ters cel esip cabılsa tez künde viran bolır!
Watan şonday karalmay, ongarılmay taşlansa,
Mönlük berip curtılıkka, miyawkuş kongan bolır!”

„Mars” şiirinde bütün Tatarları yenikattan
şeseکلendirmesine köz batıra:

„Alay halk ta talk bolgan bizlerge uşap,
Tırışkan soñ col alıp seyların tapkan
Cıyılıñız ey caşlar, turmañız karap ...
Edil boyın, Or betin karanlık capkan.
Tañ açılsa, kün tuwsa, oñgarlık bolsa,
Karuw kelse caşlarga, bir hanlık
bolsa...”

Emel dergisi, Mehmet Niyazi'nin Mecidiye
mezarındaki kabirine mütewazi bir anıt
kondırmaga teşebbüs etti ve bonın için say-
falarında bir bağış listesi aştı. Öğretmenler,
Milliy Kültür Teşkilatları, emiyetli iş admlarının
bergen bağışlar man o anıt yaptırıldı ve 22 Eylül
1935 Pazar sabası, Kırım Tatarlarının
muhterem lideri Cafer Seyitahmet Kırimer'nin
başkanlığında toplanan binlerce halknın
huzurunda Kur'an Kerim okılıp, konuşmalar
yasalıp aşıldı. Merhumnın bazı şiirleri de okıldı.

Temiz mermerden 1 metre genişliğinde, 2
metre uzunluğunda ve 2,60 metre yük-
seklığında bolgan, üstine Tarak Tamga, şairnin
adı, tuwgan ve ölüm tarihleri, Kırım hartası ve
şair Çorabatır (Hafız Askı Özkırım)'nin yaz-
gan „Yolcu” mısrası kazılğandır:

„Taptap keçme, tokta, tüşin, Mında bir
ölü catmay!

Yeşil Curt'ka şawle saçkan kuyaş sak
lanıp tura.
Niyazi dep keçme, tarih O'ga kün kesmiy!
Caw cüregin kaltıratkan, O bir volkan, bir
bora!”

Baskı mucitleri

SAGIŞ

Karañgı keşe, tuwmaz kün, korkılı colda,
Bilgışiz, oysız kalgnmız ... Col soraymız.
Curt ketken, tusnak kalgnamız bız cat kolda.
Endiden soñ bir oñacak kün karaymız.

Tañ aşılса, kün tuwsa, oñanlık bolsa,
Karüw kelse çaşlarga, bñ hanlık bolsa ...
Artka karap mön boldık, kuyaş ta batkan.
Aldımızda körinmiy cilt etken yıldız.
Can acırsız, baş sawsız hem çok karatkan,
Tañrı ebñn taptırgaydı, kaldık cangız.

Tañ aşılса, kün tuwsa, oñanlık bolsa ...
Karüw kelse çaşlarga bñ hanlık bolsa ...
Alay halk ta talk bolgan bızlerge uşap,
Tırışkan soñ col alıp sıyların tapkan.
Cıyılıñız, ey, çaşlar, turmañız karap ...
Edil boyın, Or betin karanlık capkan.

Tañ aşılса, kün tuwsa, oñanlık bolsa ...
Karüw kelse çaşlarga bñ hanlık bolsa ...
Cılay cürip kün bolmay, wakıtlar ozmay.
Cürmeseñ colnı öndirmiy köz çaşları.
Tatarlıkka karalsın: coyılğan Giray.
Curt taralsa da saw bolsın koldaşları.

Tañ aşılса, kün tuwsa, oñanlık bolsa ...
Karüw kelse çaşlarga bñ hanlık bolsa ...

KpT 4768

Bizniñ halkka talaş barda caw ne kerek ...
 Turuş, sorgış bolmasına taw ne kerek?
 „At aylansa kazığına” degen kartlar ...
 Talaşkan soñ barışmaga baw ne kerek?

Törem, törem şay mıgaydım, aytalmayman,
 Öziñni de mıgayır dep batalmayman.
 Biz carlılar anda, mında oy talk boldık,
 Küñ körmedik, körermiz dep catalmayman.

Curt camanga kaldı törem, curt camanga:
 Ketti Kırım, cılay kaldık hem Kazanga ...
 Endiden soñ ne biliyim bolırmeken,
 Kawişkaydı dawkesiz bir arüw hanga ...

Tözüw bolmay ozgan künni bir oylansak,
 Kadır Tañrım, atay kabrın bir aylansak.
 Birlik bolgan, bek bolganın keneşüwı men,
 Ata curtın alacakka bir isaylansak ...

* Bo şiir bek eskiden hanlık zihniyetiniñ teysiri men yazılğandır.

KIRIM'GA: DOBRUCA'DAN SİZGE SELAM KETİRDİM

Bizge Kırım bir çakrım bolsa da
 Köp wakıtlar bir haber alalmadık ...
 Hasretlikten közlerge yaş tolsa da,
 Yeşil curtka col tabalmadık.

Soñra tuydık: karanlıklar aşılğan,
 Güzel Kırım yeşillengen, şeñlegen ...
 Şatırdawdan küneş nuri şaşılgan,
 Millet curtta bayram yasap eglengen.

Mında Tuwgan kartlarımız canlandı,
 „Hanlık” tuyıp süyüngenden cılaştı.
 Curt kaygısı şekken çaşlar atlandı,
 Çaş cigitler, cetken kızlar oynastı.

Yüzelli yıl tusnak kalgan tatarlık
 Sarıp cıygan „KÖKBAYRAKNI” köklerde
 Sallandırgan ... oh ne arüw şo barlık ...

Bek az ewel ayrılğımız Kırım'dan,
 Tozalmaymız, kaytacakmız, artık biz
 Kurtarıñız, añlaşılın bir watan
 Kardeşleri bolganımız gerçekten.
 Birleşiyik, biz ölsek te ölmesin
 „Tatar namı” eşitilsin yüksekten.
 Endiden soñ duşman bizni bölmesin.

Tatarlıknı yaşatacak çaşlarga
 Dobruca'dan biñ ihtiram ketirdim.
 Curt kaygısın şekken kızga, çaşlarga,
 Ak yürekten taşkan selam ketirdim.

TELESÜN*

Tuna agar ... eş toktamay, eglenmiy.
Asırların derdın taşır deñizge,
İnler bütün insanlıkı begenmiy
Ah bo bızge

Eglencidir belki ... onıñ halkına
Kaş wakanın acıları kömılgen
Kım bilir kaş kış onıñ tübinde
Batıp ölgen ...

Celler eser, toktamay tereklerge
Çarpar sarargan yapraklar koparır,
Yapraklar man toz cañgız ereklerge,
Kök kararır.

Tuna agar eş eglenmiy, toktamay,
Bız toktaldık

Celler eser yapraklarga karamay
Bız keş kaldık.

Bız keş kaldık, öñmiy bızñıñ colımız,
Neşın Yeşıl Curtka erte cetmiymız?

Baylı tuwıl ayagımız, kolımız.

Tek ketmiymız ...

* Bo manzume, Kırım colında, İsmail'de vapor bekle
gende yazılğandır.

MEÑLİĞIRAY MEDRESESİNE MARŞ? TALEBE LISANINDAN

Curtımızda ta eskiden ilım yerı tanılğan
Meñlğiray Medresesi yükselgen bir ocaktır.
Bilgi nurı Yeşıl Curtka bo ockatan şaşılğan.
Endiden soñ o nur sönmez, o her wakıt parlaktır.
Ey nur aşıl bir kuyaştay, bız çaşlarını aydınlat
Tatarlıkı kurtarıcı: bilgiler men hür yaşat.

Cehlın kalın perdesin bir kuwetli el yakında,
Parça, parça atkandan soñ karanlıklar aşılır,
Baykuş suwsar, bo mukaddes Kırım, in her yagında.
O el bızımız, bilgimizden oñanlıklar şaşılır.
Ey nur aşıl bir kuyaştay bız çaşlarını aydınlat ...
Tatarlıkı yükseltecek bilgiler men hür yaşat.

Tarih bızge atalardan ölmez şanlar taşığan.
Üstimizde Meñlğiray hannıñ üyken namı bar ...
O şanlarını yaşatacak ordı bızımız her zaman ...
Silahımız muariftir, bızden zulım caw kaşar.
Ey nur aşıl bı kuyaştay bız çaşlarını aydınlat,
Tusnak kalğan tatarlıkı bilgiler men hür yaşat.

Arkadaşlar, gayret, gayret tez aşılsın bahtımız,
Yaşaw hakkı coyılmasın öksiz, yoksıl milletin.
Birliğimiz tawsıgenden soñ cıgılğan tahtımız.
Ya Rab tezden sen yarlıga, bızden kesme rahmetin.
Ey nur aşıl, ey mukaddes kuyaş bızñı aydınlat
Sisle curtnı şeñlendir de tatarlıkı hür yaşat.

YEŞİL ADA

Tabiyattan toplanan şeşekten
Bek tüz bir demetsiñ Yeşil Ada.
Kimirde bir yapraklarıñ solsa da,
Bar mı bilmem senday arüw köringen.
Sanke kudret kolı man işlengenññ,
Ter temiz bir haw man beslengenññ.

Deñizlerden sırlar algan dalgalar
Erten, akşam etekleriñ öberler
Soñ saygı man o sırlarnı serperler,
Ondan ülkem alır bağlar, bahçalar.

Deñizler men, dalgalar man aytışkan
Bir dülberşññ bız men gizli tanışkan.
Yüksek, yüksek mimberlarday tawlarıñ
Üstlerinden kelgen sesñ dñnliyik ...
Oh, bek tatlı, bız de şulay ñnliyik.

Hutbe okıy sañke watan perişñ
Bir cewherday söziniñ herbirşñ.
Bo tatlı ses geşken künden bızlerge,
Gayret bergen hakıykatlar añlata
„Men” day zaif kalplerge söz kata.
Diy ke: gayret kerek endi sizlerge.

Gayret kayday lakırdı? añlamaymız ...
Bız yarını bugünden oylamaymız.
Cılay tura Sewda Ceri, Uşkan Suw*
Süygı yaşay özelemlerde, köllerde,
Meleklerge oynaş yer şöllerde.

Közleriñ men (akkan suwday) sagın kuw.
Yeşil Curtka dülberlikler şaşılgan.
Möñlik ketip, nurlı küneş aşılgan.

* Sewda ceri, bir bahçe ismi, Uşkan Suw, Kırım'da bir sellale.

YEŞİL CURTKA

Bir ças bala ansız, öksiz kalıp tentise,
Künsiz ösken şeşektay cansız bir insan bolır.
Öksizliğı bilinmiy erkin tapsa, karalsa,
Tawnı, taşnı cañgıratkan gür sesli arslan bolır.
Millet te bonday öksiz, bir kimsesiz ezilse,
Köp turmay cer yüzibde birikmiy talkan bolır.
Ölet kırse, ot tüşse, tınışlık bolıp turganda,
Halk arası tabılmay, ortalıkta kan bolır.
Ya koldaşıp alay kalk bir bir men baylansa,
Üzilmegen, kopmagan kawiy bir arkan bolır.
Kuş uşmagan üstinden, altın saray kapısı,
Ters cel eşiپ cabılsa, tez künde viran bolır.
Watan da şonday karalmay, oñgarılmay taşlansa,
Möñlik berip curtlıkka, miyawkuş kongan bolır.
Curt karalsa, milletke takat kelse, soñ bızde
Coyılmamak, yüselmek belki, bir iman bolır.
Ah ... bek töben kalganmız karanlıklar işinde,
Oylanmaymız akaylar, bızge nasıl tañ bolır.
Kewde cerge cabışkan, millet sınık kanat man,
Talpinsa da uşalmaz, can berip kurban bolır.
Men bilmiymen, sorayman, bar mı bilgen Kırım'da?
Tatarlığı yükseliپ, kaşan curt oñgan bolır?
Cürekleri awlıkken, can talaşkan marazmız ...
Bek tırışıپ şalışkan, belki bir derman bolır.
Keş bolsa da, haydınız, şalışayık karuw men ...
Haksızlıkniñ künleri şulay kapangan bolır.

KIŞNIN SELAMÍ

Kış kıraw man bayga selam cıbergen,
Degen: bo yıl biraz erte kelirmen.
Cagarlığın, kiyerlığın waktında.
Közün aşıp hazır tutsın katında.

Kıraw aytkan: bo kayday şiydır, canım?
Yok mı acuw yokusullarga, sultanım?
Selamın man, hep kuwangan barlılar ...
Can taşımay bilmesizmi carlılar?

Kış ökirip degen: sen sus, Kıraw taz,
Bir selam man carlı meram anlamaz,
Sen kalırsın, onlarga men barırman,
Karlı, buzlı cawdırır da aytarman.

Şunday beter özi keldi kapıdan.
Alayımız kaltıraymız korkıdan.
Merhameti azdır, colda kondırar ...
Eşitmesin soñra bizni tondırar.

Ana cawdı sert sıraylı beyaz kar ...
Mekteplerde öksiz kız bar, bala bar.
Koli katkan, ayakları kızargan,
Zawallınıñ bet, beñzi morargan.

Karawından anlaşıla merhamet
İstegeni, barlı, sen de yardım et ...
Kalın kiyim kiysiñ, biraz kimtansın ...
Cıllı üyde hawfsız catıp bir kansın.
Bay baladay üstü başı caraşıp,
Kıyka külsin közleri cıtırışıp ...

AKMESCİT KIZ ÖGRETMEN OKILININ RESMİY AÇILIŞ TÖRENİ MÜNASİBETİ MEN

Bügin bizge bir tarihtir, artsın bonday adımlar ...
Saw bolñız cıyın yapkan efendiler, hanımlar.
Bo mekteptir curtımızniñ bir tek ana ocagı,
Kız balaga dogrı, aşık eñ sefkatlı kucagı.
Bo mekteptir, üyretecek bizge ilimni, edepni,
Tatarlıknı köterecek „Ismail Bey Mektebi”
Ismail Bey kimdir? aytsın, bar mı onı bilmegen?
O tuwıl mı bizniñ üşin köz caşların silmegen?
Hep cılagan, hep acıngan, alay ömrin sarf etken,
Tatarlıknı yükseltecek gayretler men tüketken ...
O tuwıl mı kartnı, caşnı gece-kündiz okıtkan?
O degendir: korkma, bir gün kelir, barlı bolırsıñ,
Dogrı biraz, aldın cür, tatar karlı bolırsın
Herkes bilir onıñ üyken maksatların, emelın.
Belki onıñ soyı kurdı bo mektebin temelın.
Bir kuyaştır: nurın şaşkan Yeşil Curtunıñ üstinde,
Uşacakmız o zaman biz yarın da, bugün de.
Mektebimiz yaşadıkca, büyük namı yükselsin,
Bizge nurlı fikirlerden, tırilikler tez kelsin.
Bügin bizge bir tarihtir, artsın bonday adımlar.
Saw bolñız, cıyın yapkan efendiler, hanımlar.

CURT SÜYGİSİ

Gülsim totay, arıwşe kız,
 Istanbul'da tuwgan edı.
 Yaşı boldı altı, yedı,
 Anasından sordı cañgız:
 Anam, KIRIM kayday yerde?
 Onda bolgan halk kımlerdır?
 Dedı: kızım, bız tatarmız,
 KIRIM bızñıñ curtımızdır,
 KIRIM'da da bızler barmız,
 Kart anaylar, kart babaylar
 Bızñı kelır dep karaylar ...
 Bildı Gülsim tatarlının,
 Kırım degen curt barlının,
 Hayalında onı süydı,
 Körmedim dep candı, küydı.
 Mektepte bır arsız bala,
 Ne kızara, ne utana.
 Büğın oga tatar dedı,
 Eriştirdı, eriştirdı,
 Awız, burın tırıştırdı.
 Başka kızlar küle edı,
 Bo zawalı kızı edı,
 Em işşinden cana edı.
 Gülsim totay cılay, cılay,
 Kayttı üyge, dedı: „Anay,
 Kayda babam? tez ayt Endı”
 Kışkırıklap cer tebındı.
 Ne boldı şo, kızım, tokta,

Kateceksıñ sen babañnı?
 Tıñlamaysıñ eş anañnı.
 Canım, aytsa, babam kayda?
 Mektepte bır arsız bala,
 Cüregıme ateş sala.
 Maga, tatar dep eglene ...
 Tatlı canım örselene.
 O mektepte men okımam.
 Sızñıñ tutkan colnı kuwmam ...
 Bız ketiyık curtımızga,
 Onda bılğı, edep yokmı?
 Tatarlının süygen kızga
 Curtımızda mektep yok mı?

ÖZ CURTIMDA GARİP MEN

Yeşillenmiy, külmiysiñ curt, sen neşin tüssizsiñ?
Akşamlarıñ sıs bola, tañ fayız berip aşılmay,
Kuşlar şıraysız, şeşeklerden koku cayılmay ...
Ah... sañke bir ümitsiz, hasta, güzel bir kızsıñ.
Yaznı mönlük ozgardı, kış geşti kaygılar man ...
Men oñgan kün beклиmen, milletke sayılarman.

Bir oñgan kün kalbimde oñgan bahar beклиmen.
Her tüste, her örnekte aşsın diymen şeşekler.
Yeşillensin şimenler, col, taw, cayıp terekler.
Kuşlar ötsin, suwlar aksın bir bonday kün beклиmen.
Kanat cayıp melekler, tolgınlıangan şöllerde,
Oynaşsınlar periler, özenlerde, köllerde.

Uşmagımız Yeşil Curt, bayragımız çıksız kök,
Bolsın diymen, üstinde alem körmey zewk sürsek.
Şanları man öğınsek, millet bolıp bir cürsek.
Nurlar şaşsa yüksekte curtıımızga kök.
Oh ... ne tatlı tükler, möñ kalbimde yaşattım.
Curt süygısı can bolıp, öz ömrımnı aşattım.

Men şay dedim, atlandım, kaydım Ana Watanga,
Keldim, kördim: tawsıgen suwıngan özınden
Kalmasaydı ya Rabbi, Curt kene de camanga ...
Er kalıpte bir hüznı bar: ar köz nakka ters karay,
Kart caşlıkka erişken, caş kartlıknı bek korlay.

Cat tuwılman men saga, cat kalmadım bir zaman.
Tışyerlerde cürsem de saguwım man cıladım.
Köp tanıdım hayalıñ, hayırlar man karşıladım.
Cıltıragan ümit men taptım tışta dost, tuwgan.
Öz curtımda garıpmen, öz halkımda kimsesiz ...
Aşıl biraz Yeşil Curt, aşıl biraz güzel kız.

TATAR BAR MI DEP SORAGANLARGA

Tatar bar mı? dep kım soray, men barman.
Atın, şanın bek tanıgan yaş tatarman.
Türkten özge tuwganım yok dünyada,
Türknıñ özi, öz kardası şoñgarman.
Millet adım Türk bolsa da, tarihte
Şanlı adım TATAR ... şay dep yazarman.
Öz tereğın begenmegen soysızlarga
Gür dawış man kerekmiysiz dep aytarman.
Kelgen, geşken hanlıklarnı, barlıklarnı
Yoktır degen kansızlarga caw bolırman.
Saw bol, arüw millet, bugün yuklasañ da
Köz yaşım man betıñ sıypap men catarman.
Talk bolsañ da halk katında şöhetıñ bar,
Kün körersıñ sen de halktay itıbar man.
Men körmesem sawlıgımda bonday künler,
Mezarımda „TATAR KAYDAY?“ dep sorarman,
„TATAR KAYDAY?“ dep sorarman mezarımdan,
Alalmasam yahsı cewap, ah ... cılarman.

MEN KAYDAYMAN?

BİR karawda oysız ösken balaman ...
BİR karawda oylana da kalamam.
Balalıgım tutsa külip caynayman,
Kartlık eske tüsse elden yalamam.
Kün ozgarsam külkiler men diymen de
Sürek ketmiy, mığaya, toktalamam.
Külgenim de şayna külüş, kün bolsın
Küle turıp cürekke ot salaman.
Men ömrimde az küldim, köp cıladım.
Cılay, cılay tübünde col alaman.
Halkınıñ körgen künlerin biz körmedik,
Körermiz dep klımerde oylanaman.
Küydı bawır, karalandı kasvet men ...
Men de şaştım, neşin dertli bolaman? ...
Bo dertni men kaydan aldım? kaydayman?
Belki curtsiz kalgan öksiz balaman ...
Curt degende cüregimden et şıga,
Dertim de so „Curt” diy de kozgalaman.

EŞİTEMEN

Tüşirilgen yıldızlarga*

Eşitemen: şo Kırım'da, Kazan'da,
Orenburg'da, Tırkestan'da, her yanda
Tatarlıkni coytmak üşin tırışkan
BİR kuwet bar ... kolı kanlı, kalbı tas.
Bizden tuwıl o kuwetke karışkan ...
Köziñni aş, coytılma ey, tatar çaş.
Abaylap cür, awdarılğan car bolır.
Köziñni aş, aşık közler bar bolır.
Eşitemen: akmaz bolğan dereler,
Kesek, kesek kanga tolgan alay cer ...
Nurlı közler tırnaklar man oyılğan ...
Tatar çaşı eş bonlarga tözülmiy ...
Tatarlıkniñ yıldızları coyılğan,
Şay bolsa da kene ümit üzülmiy.
Aldıñni kör, şukır capkan kar bolır.
Ötkir bolsañ, curtiñ saga yar bolır.
Eşitemen: insanlıkni barlagan,
Insanlıkni insanlarga carlagan
Kara kuwet bilgilerin okıñnız
Ezgenden soñ ... toktatkan akkan suwı.
Şo su bızniñ kanımızdır, Tatar çaş,
Şo sebepten tişleri kırmızıdır,
Emgenleri Ana Curtunıñ kızıdır.
Kelir bir gün o kanlarını bir kuyaş

* Maksadım bolşevikler tarafından sürilip menfaada ölgenlerdir.

Coyar ... Curtka uzun künler toy bolır.
Geşken künni oylap külgen „oy” bolır.
Şo toylarda, ey aziz tüşken yıldızlar,
Sizniñ üşin tatarnıñ kartı, caşı
Tögecekler cılay, küle köz yaşı.
Tüşken tamla kurgan curtnı yaldızlar.

NEŞİN SÜYDİM?

Kırım'niñ çöl betinde,
Azauniñ bir şetinde,
„Şırın” adlı bir köyde,
Belki cartı bir üyde
Babam tuwgan.

Kıpçak'da oynay, caynay
Ösken emiş kart anay.
Keten sokkan, şal örgen,
Şay arıw künler körgen,

Başın cawlık man buwgan.
Kızlar, caşlar kuyaşlap
Künden alğan sawlıkni,
Tañ yerine uşay dep
Kullangan al cawlıkni.
Ton cabınıp kart cürgen,
Caş kuşanıp at sürgen,
Tüye macar cekkenler,
Toylar cıgıp ketkenler,
Toydan toyga awışıp,
Kayday yarga kawışıp,
Oñanlıkka dalğanlar,
Yasaw zewkin alğanlar,

Sogış bolsa dawıllar
Şalğan ... Köyler, awıllar
Tolğan erge, cığıtke ...
Curtnıñ cawı er itke
Güçlerin bildirgenler,

Köteklep sındırgenler.
Şay bolsa da Kırım'da
Ot bastırıp şıkkınlar.
Tüşine kala insan:
Neşin curtıtan bıkkınlar?
Neşin, neşin şıkkınlar
Taşlap o güzel yerni?
Ne bolıp talk bolganlar?
Kim korkıtkan erlerni?

Kuşnı korkıtkan
Yuwacığı taşlatır,
Bır kışide pıtse kan.
Canın otka aşlatır.
Kuş bek ince bır dalga
Konıp duşmannı bekler,
Cüregi de lüpülder ...
Algan ölümni alga.

Bız şunlarmız: tışlarda
Curt kaygısı çekemız.
İlerki soğışlarda
Curt dep ölmekemız?
Ana şunday bır duşman
„Yeşil Curtı” talagan ...
Dayanalmay biraz can,
Tışka şıgıp cılgan.

Bız kuş tuwılmız, caşlar,
Bız insanmız, curtdaşlar,

Bız korkmazmız duşmandan,
İnsan korkmaz cılgandan.

Anaydan eşitken soñ,
Kördım curtımnı, süydım.
Toprak koklap öpken gün,
Yazık dep, candım, küydım.
Köp zamanlar calbardım:
So bızım kalk cıyılmay,
KIRIM'ga şay dep bardım,
Köz yaşlarım tıyılmay.

BAGIŞLAWLAR

„Mehmet Niyazi, öziñ biografiyesin, ya da balalığına ve aylesine karagan hatıra türlü bilışmeler yazıp kaldırmasa onın bazı eserlerinde ana-baba, ıruw-soyına dair birtakım maalümatlar tabıla. „Neşin süydim?” şiirinde, mesela, babasın, kartiysin tuwıp-ösken yerlerin tatarcamızın en sade sözleren kullanıp, romantik ruhta tasvirlay:

Kırım'nın şöl betende,
Azaw'nın bñ şetinde,
„Şırın” atlı bir köyde,
Belkĩ, cartı bir üyde
Babam tuwgan!
Kıpçakta oynay, caynay
Ösken emiş kartanay;
Keten tokkan, şal örgen,
Şay aruw künler körgeñ
Şaşın cawlık man buwgan ...

Kıpçak, Kırım, Azaw (Azak?) yakları – kartana – kartabası, ana-babası künlerin geşirgen yaklar, köz aldına ketirilgen son, babasın kayday aileden tartılğanına işaret etip – „Belkĩ, cartı bir üyde, / Babam tuwgan!”, kartanasının da ne işler başarıp cürgeñin („keten tokıgan, şallar örgenin” unutilgan yok”.

Şükran Vuap – Mokuñu

„Yeşil Yurd’a” karşı sevgisi, serbestlik, bağımsızlık dileği medeniyeti, ilmi arzu eden, nasihat veren, cahillere karşı koyan şair Mehmet Niyazi milletinnin menfaati için ileri süren bu konuların hepsini hürmetle karşılamak gerekiyor. Çünkü Mehmet Niyazi millete karşı gösterdiği gayret ve sevgi ile, Türklerin aydınlanmasında en mühim ve belki de en etkili rol oynayanlar arasında ileri gelen bir şairdir. Onun bütün Türklük tarafından bilinmesi, öğrenilmesi ve eserlerinin yeni baskılarının yapılması Türklerin geçmişlerini, milli kültürel ve sosyal faaliyetlerini öğrenmek bakımından çok gerekli olacaktır...”

Dr. Nedret Mahmut

„Merhum ustad şairimiz Mehmet Niyazi milletine karşı olan sevgisini dert yanarak söylemiş şiirlerinin birinde dile getirmiştir:

Men körmesem sawlığımnda bunday künler
Mezarımdan Tatar kayday dep sorarman
Tatar kayda dep sorarman mezarımdan
Alalmasam yahşı cevap oh ... cılarman ...

Ben görmezsem sağlığımnda böyle günler
Mezarımdan Tatar nasıl diye sorarım
Tatar nerede diye sorarım mezarımdan
Alabilmezsem iyi cevap ah ... ağlarım ...

Bugün, yattığın mezarın içinde seni ağlatmaksızın rahat yatabilmen için, biz kendi varlığımızı dile getirerek seni törenle anıyoruz ve sana karşı saygı, sevgi ve minnettarlığımızla beraber, şükranlarımızı bildiriyoruz.

Şiirleri körpe çocuklarımızdan tutun da ak saçlı büyüklerimizini dilinde ezber okunan şaire aşk olsun, yattığı ebedi mekanı cenet nurlarıyla dolsun Amin!”

Dr. Enver Mahmut

NİYAZI ŞAYİR KİMSİN SEN?

Kayta, kayta men soradım,
Niyazi Şayır, kimsiñ sen?
Kalkımıznın şuwirına
Ne kudret men kirdiñ sen?

Cewap bermek bo sorawga
Maga bñr şille edi.
Seni tanıgan sonra,
Köz canlandı, ses küldi.

„Sagış” innı tabirlep,
Kokın, lezetin taptım,
Kalkımızga yarar üşin
Sızgan ızıña bastım.

„Yeşil Curt” nın üstinden
Bizge tora karaysiñ,
Dertleriñe şifa karap,
Bizge ümit baylaysiñ .

Ziyaret ettiñ kabiriñe,
Tüsñ taşta körmek üsin.
„Sawbol” diymen emgegiñe,
Şiir otı cakkan üşin!...

„Tatar barmı?” sorawıña
Beremen aslı cewap,
Rahat cat mezarında
Ümit men bizge karap ...

Biz izliymız Tatarlıkñı,
Colımızñı eş şasırtmay.
Kelecekke ümitler bar,
Şimdilik bızñı korkıtmay! ...

Toktamış

KIRIM AŞKI...

Bo aşk man tudın,
Dobroca'nın bñ şetinde.
Bo aşk man soldın,
Saklana bet tüşinde.

Candiñ sen aralıksız,
Ata Curtka eralmay.
Çakımlar az bolsa da,
Kerek kudret serpalmay.

Sandiñ onı bñ top şeşek,
Dünya'da eşsiz bolganday.
Sewdalandıñ, süygñ berdiñ,
15 yaşta solganday ...

Sade sende kalmadı,
Yürekte saklı bo aş.
Cümartlık man taşladıñ
Bözge, o da yüksek talaş ...

Tatarlıkñı sen üyrettiñ,
Kimmiz, asıl kñmlikñi.
Saklamaga şirkñnmeden,
Aramızda (bo) bñrlıkñi ...

Toktamış

Şair Mehmet Niyazi beye.

Ölümünden 60 sene münasibetiyle

Şair halka aittir
Özine sahib degıldır
Kuvançta ve kederde
Gurbette ve seferde.

Melhem olur o bñzge
Yaralarga sürmege
Devirlenñ sesñi
Atlamaga, yenmege.

Şair de bñ askerdır
Menfaatçı degıldır,
Halkñın hñzmetinde
Kanlı, gamlı bñ künde
Hazır turar her yerde.

Siz şairñi sevseñiz
Ona hürmet etseñiz
Ona taş fırlatmañız
Degerñ unitmañız.

Tanrımız öyle seçken
Bñzle beraber olmak,
Şanlı ölümge keçip
Halkla daima kalmak.

Türlü marşlar gürüldedi,
Kenardan bakıp geçtim,
Altın koylar sürüsünde
Körünmedim - geçmedim.
Gözlemek hiç kerek olmay
Sevgi, saygı isterdim,
Gürbette yürek pek sızlay,
Çarem bolsa kelirdim.
Kaç kün daha kalgan eken,
Maga? Birkaç aylar mı?
Inan, bilir yalnız çekken,
Baskası hiç anlar mı?

Piraye Kadri-Zade

BÜYÜK ŞAİR MEHMET NİYAZI'YI ANIRKEN ...

Alim üreticiğinle yaşadığın kavime eğitim verdin
Minnetdardır yörsel beşeriyet eserlerini
okudukça senin,
Vakitler ne de çabuk geçiyor
Sen nasıl büyüyorsun zamanla?
Daha dün gibi varlığını yazmıştın şiirlerinle
Toprağın dinleyerek nabzını,
Ovalara yağmıştın, nesirler diye,
Düşünceler toplayan öğütlerin emerek parıldardı
Kültür hitabelerinle veziceler saçardın
toplumuna,
Göğsün yaylalar misali
Yeterdi çok miktarı asan soluğa.
Basın edilen satırların olurdu gönüllerimize
destek
Senden fişkırdı edebiyatın genellikle cevheri
Nasıl bir insandın tek?
Nerede icat ettiğin o asıl fikirlerle inişin?
Hani o literatör aşk, o ülkü, o heyecan?
Şahser destanını sayfa inceledikçe sımsıcak
Tenvir verir milletimize aydın kasidelerin
ancak,
Ebediyete ulaşan irfanların yönetmiştir
beyitlerine şan
Ozan ilhamlarınla milli yüreklerdesin unvan
Ölmez ruhun şairane zıyasile kalbimizde
yaşarsın
Dobruca'nın yüreğinde ezelli sönmez bir
Çolpansın.

Ahmet Ismail Daut

KOYANAK *

„Ay, orayman, orayman,
Şölge tüşken korayman,
Kelgen, ketken colşıdan,
Men anayım sorayman!...”

Şığıp kelemiz deren tarihten,
Atımız, namımız biline.
Tatar degende kalbimiz şenlene,
Şirkın sözler bizler üşin siline ...

Alem, „Bilmeden”, köp „Sesler” şıgara,
Aldatmadık Tarihni bizler.
Oknu atıp, atnı bildik şapmaga,
Caw titiredi, yılmadı bizde közler ...

Denizden denizge kerilmek,
Kolay man bolmaz erkezge nasip.
Boga kerek akıl, areket, kuwet,
Püskirtik Dünyanı yüzeyler aşıp! ...

* Koyanak – Koray ...

Şanlı Hanlar köterildi aramızdan,
Onlar önderlik yapmaga bildiler.
İleri aketip turmadan bizlerni,
Tarih kitabına sağlam kirdiler !...

Bo hakikat yaramdı „Kök Közlerge”,
Aşıkâre kanlı planlar kurdılar.
Cok etmege, darkatmaga bizlerni,
İmansızlar ayak üsti turdılar!...

Kara bulutlar kapladı köknin mawısın,
Taraknın tislerine Karaniler asıldı.
Köz tıgıldı „Güzellikke”, „Zenginlikke”,
Awır, kıyıs adımlar man „Toprak” basıldı!...

Set bolmadı Tatarlar bo baskıga,
„Cirenip” közler tıgıldı etraflarga.
„Ketiyyık”, kurtulayık”, „konak yok” – dediler,
Col tuttılar, cayıldılar uzaklarga!...

Koyanaktay col aldı ketkenlerni,
Vatan toprakka tögildi tuzlı yaşlar.
Anaylar, babaylar kaldılar mezarlarda,
Asretlikke canı hayat katıp te başlar!...

Cürekler cımşay, közler turmadan yaşara,
Kolay tuwıl bo çaresiz ayrılıklar.
Dürkiğe berile, kesilgen ümitler,
Yazıla, kewdelene canık destanlar!...

„Cawın, boran demedik, şıktık colga,
Karatmadı yazımız, onga, solga!
Kalentirge ogradık, aylar man cattık,
Töşek, yorgan kaldırmay her siyni sattık!
Büyigip kalgan esapsız, bürilip aştan,
Ana, baba balların attılar baştan!
Bedende kanlar suwıdı, cürekler turdı,
Şaytıp halknın boyun kalentir urdı!”

„Şay bolsada Kırım'dan
Ot bastırıp şıkkınlar,
Tüşine kala insan:
Neşin Curttan bıkkınlar?
Neşin, neşin şıkkınlar
Taşlap o güzel yerni!...”

Baştan közler tığıldı Türkiye'ge,
Kurtuluş yeri, ümit men, tuwgan dep.
Gvardiyaga alingan genç yaşlılar,
Ruska tuwıl, Watanga yarar dep:
„Ay anaylar, anaylar,

Başların tartıp baylaylar,
Ulim asker aldı dep,
Üy aylanıp cılaylar.
Cel kıblaga aylandı,
Belge kılıç baylandı,
Tosın, tosın cığitler,
Gıvardiyaga saylandı.
Ay orayman, orayman,
Colda pıtken korayman,
Kelgen, ketken yolşıdan,
Men anayım sorayman!...”

Bo destannı uydırganın ataları,
Tıret, tıret Romanya'ga yerleşti,
Mısapırsüyer, güzel Dobroca'da,
Yavaş, yavaş hayatları kelişti.

Cayıldılar kuraklık, suwsız yaylaga,
Şebertlik men deren kuyılar kazdılar.
Aywan östirip, tarlalar ektiler,
Icatkar önerlerin alga saldılar.

Keldi sıra Dinge, okıwga,
Cayıllıkte nesiller kalmasın.
Aşıldı kerek medrseler,
Til, gelenek, icat solmasın!...

Aşıldı okıllar, köterİldİ camİler,
Yetİştİ milliyetçİ, müalim-imamlar.
Başladılar okıtmaga, demeden bala-kız,
Ufuk canlandı, köterİldİ carıklar.

Bİlİmge toymaganlar kettİler etraflarga,
Belsenİp yüksek okıllarga.
İrfan, kİltür toplan kayttılar,
Yardım üşİn, öz kalkına, tatarlarga.
„Tabiyattan toplanan şeşekten,
Bek tüzüv bİr demetsİn „Yeşİl Ada!“
Sanke, kudret kolı man İslengensİn!
Kİmİrde bİr yapraklarİn solsa da
Bar mı bİlmem şunday arüw körİlgen”.

„Ay Kırım, ay Bahçesaray, sen bİr vakıt cendİn
Duşmanİn, cürdİn Moskovaga,
Şİmdİ kelİp o Moskof köyİmİzge, köz diktİ,
canımızga.”

Ey Moskova, Moskova, anlamadıñ,
Tatarlar talk bolmadı, bİlek solmadı.
İsteklerİ bellİ, Vatan’nı kurmak
Cüreklerİ kaynay, uruşları talmadı.

Şölge pİtken Koyanaktay cel alganda,
Dört köşeden bİrbİrlerİn karaylar.
Engel yok onları toktatacak,
Ebİn tabıp ümİtlerİn yaringa baylaylar!...

Sen İstedİn yazmaga bo destanı,
Tüşİnce, fikirlerİn bİlalmadım.
Uydırdım şunday kelİşe-güzel,
Mıradıma ya erdİm, ya eralmadım!?!...

Toktamış

SÖZLİK

Mehmet Niyazi'nın Şiirlerine

A

Arka - kalın, uzun şıçım

Awlıkken - tuzaklangan, toktatılğan

B

Baht - kısmet, ikbal

Bawı - ciğer, karaciğer

Baykuş - muratkuş

C

Carlı - pıkare, yoksıl

Caw - duşman, yabancı

Ç

Çakırım - kısa mesafe, kısa col, yakınlık

D

Dawkesiz - hizmetcisiz, işçisiz

Dawışlı - sesli

Derman - kuwet

Dılberlik - dülberlik, güzellik

E

El - memleket, halk, kuwet

Erkin - özgir, mustakil

F

Fayz - ürem

G

Gayret - çaba

H

Hawfsız - kawıpsız
Haz etmy - istemiy
Hutbe - dua, öğit
Hür - özgir, erkin

K

Kader - taliy, mukadderat
Kurüw - serbestlik, carıklık
Kaswet - kaygı, üzintı, tüşince
Kaygı Kaswet, - üzüntı, tüşince
Keneşuw - aňlaşma, konışma
Kewde - cesed
Kimırde - bazda
Kozgalmak - tomırcıklamak
Kuyaş - küneş

M

Maraz - kastalık, elüşti
Member - mimber (hutbe yerı)
Meram - istek, gaye
Mönlik - kaygılık, dargınlık, kipsezlik

N

Nur - carık

O

Ocak - üy, mesken

Ö

Önmiy - ilerlemiy
Örnelenmek - örneklenmek
Örselenmek - aktarılmak, sabırsızlanmak
Ötkir - kuwetli
Özen - otlak, çimenlik

P

Pere - ilahe, tañrica (zâna)

S

Sagin kuw - sak bol
Sarf - masraf, karıjlama, sarfiyat
Sis - duman
Sürek - ebediy, ezeliy, toktawsız

S

Şan - seref
Şefkat - süygı, hassaslık
Şonhret - şaň

T

Talaş - istek, arzuw
Taht - hükümdarlık
Talk - ayıplanmak, darkalmak
Tarsılsa - sıgılsa
Tawsıgen - eskirgen, geşken, yorılğan, kartayğan
Telesuw - telaş, sabırsızlık
Tentise - korlansa
Töben - yukarda, üst bette
Töre - cıgıt, cesur, mert
Tözüv - düzen,
Tusnak - yesir
Tüketmek - yükseltmek
Tözalmak - tozmak
Tawsemek - yorılmak

U

Ucmagımız - cennetımız
Uruw - tuwgan, akraba

Ü
Ülkü - örnek

V
Viyan - Harap, boş, bızık, cıgık

Y
Yaldızlamak - caltıratmak

TUTARI

Kirış	5
Şağış	15
Mars	17
Oylaw	18
Kırım'ga: Dobruca'dan sizge selam ketirdim. . .	19
Telesün	20
Meñligiray medresensine marş?	21
Yeşilada	22
Yeşil curtka	23
Kışnın selamı	24
Akmescit kız öğretmen okılının resmiy açılış töreni münasibeti men	25
Curt süygisi	26
Öz curtımda garip men	28
Tatar bar mı dep soraganlarga	29
Men kaydayman?	30
Eşitemen	31
Neşin süydüm?	33
Bagışlawlar.	37
Sözlük.	55

Sorumlu redaktör: Elena Diatcu
Basılış yılı: 1998; Kalıp: 16/54x84;
Matbaa tabağı: 2,016
Kitap üyî tabağı: 4

Neşin, neşin şıkkanlar
Taşlap o güzel yernî?
Ne bolip talk bolganlar?
Küm korkıtkan erlernî?

Kuşnı korkıtkan
Yuwacığı taşlatır,
Bır kişide pıtse kan.
Canın otka aşlatır.
Kuş bek ince bır dalga
Komp duşmannı bekler,
Cüregi de lüpülder ...
Algan ölümni alga.

Bız şunlarmız: tışlarda
Curt kaygısı çekemiz.
İlerki soğışlarda
Curt dep ölmekemiz?
Ana şunday bır duşman
„Yeşil Curtı” talagan ...
Dayanalmay biraz can,
Tışka şıgıp cılagan.

Bız kuş tuwılmız, caşlar,
Bız insanmız, curtdaşlar,
Bız korkmazmız duşmandan.
İnsan korkmaz cılandan.

Anaydan eşitken soñ,
Kördim curtımnı, süydım.
Toprak koklap öpken gün,
Yazık dep, candım, küydım.
Köp zamanlar calbardım;
So bızım kalk cıyılmay,
KIRIM'ga şay dep bardım,
Köz yaşlarım tıyılmay.